

ŠEHAN KARUNATILAKA

SEDAM MESECA
MALIJA ALMEIDE

Sa engleskog preveo
Aleksandar Milajić

Prvo izdanje, 2023

Ova publikacija u celini ili u delovima ne sme se umnožavati, prešampavati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvom distribuirana ili umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

Zahvalnica

Adil Aziz, Aftab Aziz, Amrit Dajananda, Andi Šubert, Anita Pratap, A. R. L. Vidžesekera, Aroša Perera, Arun Velandave Prematileke, A. S. H. Smit, Čanaka de Silva, Čiki Sarkar, Čula Karunatilaka, Kormak Makarti, Dejvid Bleker, Daja Patirana, Dešan Tenekun, Direš Tevanajagam, Dija Kar, Douglas Adams, Erid Perera, Ernest Lej, Faiza Sultan Kan, Džordž Sonders, Hau Par Vila, Imal Desa, Džit Tajil, Džehan Mendis, Kurt Vonegat, Lakšman Nadaradža, *Ledig haus*, Mark Elingam, Marisa Jans, Meru Gokole, Majkl Mejler, Nandadeva Vidžesekera, Nataša Ginvala, Nareš Ratvate, Najdžel de Zilva, Pakjasoti Sarvanamutu, Petsi de Silva, Filips Hju, Pirs Eklston, Prasad Pereira, Radžan Hule, Radživ Bernard, Radžini Tiranagama, Ramija Čamali Džirasinge, Ravin Fernando, Ričard de Zojsa, Rohan Gunaratna, Rohita Perera, Rošan de Silva, Rasel Tenekun, Šanaka Amarasinge, Smriti Danijel, Stenli Grin, Stefan Andre Joakim, Stiv de la Zilva, Stiven Čempion, Sunita Tenekun, Trejsi Holsinger, Viktor Ajvan, Vilijam Magauen, www.existentialcomics.com, www.iam.lk, www.pinterest.com.

Naročito hvala Nataniji Janc, Erangi Tenekun, Lalit Karunatilaki, Kaniški Gupti, Manasi Subramanijam, Dejvidu Godvinu, Endruu Fidelu Fernandu, Govindu Daru, Vendi Holsinger, Džanu Ramešu de Šening i Mohamedu Hanifu.

Knjiga *Sedam meseca Malija Almeide* predstavlja plod mašte. Likovi u njoj su izmišljeni. Međutim, neki političari i javne ličnosti iz vremena kada se dešava radnja knjige (1989/90) pominju se pravim imenima.

Za Čulu,
Erangu
i Luku

*Samo su dva boga vredna obožavanja.
Verovatnoća i elektricitet.*

PRVI MESEC

*Oprosti im, Oče,
Jer ja nikada neću.*

Ričard de Sojsa
Veliki petak 1975

ODGOVORI

Budiš se sa odgovorom na pitanje koje svi postavljaju. Odgovor je: Da, i odgovor je: Isto kao ovde ali još gore. To je sve što ćeš ikada saznati. Stoga komotno možeš nastaviti da spavaš.

Srce ti po rođenju nije kucalo i zato su te držali u inkubatoru. Ali čak i kao fetus na suvom znao si šta je Buda hteo da utvrdi kad je seo podno svete smokve. Bolje je ne radati se ponovo. Uopšte se ne zamarati time. Da si bar verovao predosećaju i pandrknuo u toj kutiji u koju su te turili. Ali nisi.

Odustao si od svake aktivnosti na koju su te naterali. Dve nedelje u šahovskoj sekciji, mesec dana u izviđačima, tri minuta ragbija. Iz škole si poneo mržnju prema timovima, sportovima i moronima koji se na to primaju. Odustao si od časova umetnosti, prodaje polisa osiguranja i master studija. Od svake igre koju te je mrzelo da igraš. Odbacio si svakoga ko te je ikada video golog. Napustio si svaki cilj za koji si se ikada borio. I učinio štošta što nikome ne smeš da ispričaš.

Da si imao posetnicu, evo šta bi na njoj pisalo:

MALI ALMEIDA
Fotograf. Kockar. Drolja.

Da si imao nadgrobnni spomenik, na njemu bi pisalo:

MALINDA ALBERT KABALANA
1955–1990

Ali ti nemaš ni jedno ni drugo. A nemaš ni više žetona na ovom stolu. I sad znaš ono što drugi ne znaju. Imaš odgovore na sledeća pitanja. Ima li života posle smrti? Kako je na onom svetu?

USKORO ĆEŠ SE PROBUDITI

Počelo je još davno, pre više hiljada vekova, ali hajde da preskočimo sva ta juče i počnemo od prošlog utorka. Tog jutra se budiš mamuran i bez ijedne misli u glavi, kao i manje-više svakog dana. Budiš se u beskrajnoj čekaonici. Osvrćeš se unakolo i shvataš da je to san, ali si za promenu toga svestan i možeš mirno čekati da se završi. Sve prođe, a naročito snovi.

Na sebi imaš safari jaknu i izbledele farmerke i ne možeš da se setiš kako si tu dospao. Imaš jednu papuču, a oko vrata tri lančića i foto-aparat. Posredi je tvoj pouzdani *nikon 3ST*, mada mu je objektiv smrskan a kućište napuklo. Pogledaš kroz okular i vidiš samo blato. Vreme je da se probudiš, Mali momčino. Uštineš se i to te zaboli, više kao kratak ubod nego kao šupalj bol uvrede.

Znaš kako je kad ne veruješ sopstvenom umu. Onaj trip na LSD-u na Smouking rok cirkusu 1973, kad si tri sata grlio stablo plumerije u parku Viharamahadevi. Maratonska partija pokera od devedeset četiri sata, kad si odneo sedamnaest laka,¹ a onda izgubio petnaest. Tvoje prvo granatiranje u Mulaitivuu 1984, kad si se tiskao u bunkeru punom prestravljenih roditelja i dece koja vrište. Buđenje u bolnici kad si imao devetnaest godina, kad nisi mogao da se setiš lica svoje majke, niti koliko si ga se gnušao.

Stojiš u redu, vičeš na ženu u belom sariju iza plastičnog pulta. Ko bar jednom nije pobesneo na šaltersku službenicu? Ti svakako jesi. Većina Šrilančana nemo škrguće zubima, ali ti voliš da zanovetaš koliko te grlo nosi.

---

¹ Jedan lak iznosi stotinu hiljada rupija. (Prim. prev.)

– Ne kažem da je vaša krivica. Ne kažem ni da je moja. Ali greške se dešavaju, zar ne? Pogotovo u vladinim ustanovama. Šta da se radi?

– Ovo nije vladina ustanova.

– Baš me briga, tetka. Samo kažem da ne mogu da budem ovde, treba ljudima da pokažem fotografije. U stabilnoj sam vezi.

– Nisam ti ja tetka.

Osvrćeš se unaokolo. Iza tebe red vijuga oko stubova i pro-teže se duž zidova. Vazduh je magličast iako se ne vidi da iko izdiše dim ili ugljen-dioksid. Sve podseća na parking bez au-tomobila ili na pijacu na kojoj se ništa ne prodaje. Tavanica je visoka, oslanja se na betonske stubove razmeštene na nejedna-kim odstojanjima duž tog prostranstva. Na suprotnom kraju nalazi se nešto što izgleda kao velika vrata lifta kroz koja bulju-ci ljudskih prilika izviru i uviru.

Čak i oni u blizini izgledaju kao da su im ivice blago razma-zane, kao da im je koža posuta talkom, a oči im plamte u bo-jama neuobičajenim za ljude smeđe puti. Neki su u bolničkim uniformama; neki imaju osušenu krv na odeći; nekima nedo-staju udovi. Svi viču na ženu u belom. Ona kao da razgovara sa svakim od vas u isto vreme. Možda svi postavljaju ista pitanja. Da si sklon kladenju (a jesi), prihvatio bi 5/8 da je ovo halucina-cija, najverovatnije posledica Džekinih veselih bombona.

Žena otvara veliki delovodnik. Odmeri te od glave do pete, ali bez imalo zanimanja ili podsmeha. – Prvo moramo da po-tvrdimo podatke. Ime?

– Malinda Albert Kabalana.

– Jedan slog, molim.

– Mali.

– Znaš li ti šta je slog?

– Mal.

– Hvala. Verispovest?

– Nijedna.

- Kakva glupost. Uzrok smrti?
- Ne sećam se.
- Koliko je vremena proteklo od trenutka smrti?
- Ne znam.
- Šteta.

Jato duša se pribija, vređaju i gnjave ženu u belom. Posmatraš bleđa lica i upale oči na rascopanim glavama kako čkilje od besa, bola i zbunjenosti. Zenice su im u nijansama masnica i krasti. Izmešane smeđe, plave i zelene – i nijedne te ne primećuju. Živeo si u izbegličkim logorima, obilazio ulične pijace u podne i kunjao u pretrpanim kockarnicama. Valjanje čovečanstva nikada nije živopisno. Talas svetine te guta i odnosi te od šaltera.

Šrilančani ne umeju da čekaju u redu. Osim ako se red ne definiše kao amorfna kriva s više ulaznih tačaka. Izgleda da je ovde stecište onih koji imaju pitanja o svojoj smrti. Ima više pultova i ljutite stranke se tiskaju napred kako bi vređale one iza rešetaka. Onaj svet je kao poreska uprava u kojoj svako hoće svoj povraćaj.

Majka s malim detetom na ramenu gura te u stranu. Dete te gleda mrko kao da si mu smrskao omiljenu igračku. Majčina kosa je ulepljena krvlju, koje ima i po licu i haljini. „Gde je naš Madura? Šta mu se desilo? Bio je s nama na zadnjem sedištu. Ugledao je autobus pre vozača.“

„Koliko puta treba da vam kažem, gospođo? Vaš sin je još živ. *Don't worry, be happy.*“²

To je izgovorio čovek za susednim pultom, u beloj košulji i sa afro frizurom, pomalo nalik Mojsiju iz velike knjige. Glas mu tutnji kao okean, a oči su mu bleđožute boje umućenih jaja. Još jednom ponavlja naziv najnesnosnije prošlogodišnje pesme i otvara delovodnik.

---

² Engl.: „Ne beri brigu, budi srećan“, veliki hit Bobija Makferina iz 1988. (Prim. prev.)

Snimaš još jednu sliku, što uvek radiš kad ne znaš šta bi drugo. Pokušavaš da uhvatiš taj parking haosa, ali vidiš samo pukotine na sočivu.

Odmah se vidi ko su službenici a ko stranke. Prvi nose delovodnike, stoje unaokolo i smeškaju se, dok drugi izgledaju izbezumljeno. Pođu nekud, pa zastanu i zagledaju se u prazno. Neki vrte glavom i jauču. Službenici nikoga ne gledaju otvoreno, a pogotovo ne duše koje savetuju.

Sada bi bio savršen trenutak da se probudiš i sve zaboraviš. Retko pantiš snove, kakvi god bili, verovatnoća da će ti ovo ostati u sećanju manja je nego za kentu ili ful. Nećeš se sećati ničega odavde ništa više no što se sećaš kako si učio da hodaš. Uzeo si Džekine vesele bombone i ovo je samo tripozan san. Šta bi drugo moglo da bude?

Uto primećuješ nekoga naslonjenog na znak u uglu, odevenog u nešto što liči na crnu kesu za đubre, ko ne izgleda ni kao službenik ni kao stranka. Posmatra gomilu očima zelenim poput mačjih na svetlu farova. Zaustavlja pogled na tebi duže nego što bi trebalo. A onda ti klimne glavom ne prestajući da zuri.

Na tabli iznad prilike u crnom piše:

NE POSEĆUJTE GROBLJA

A pored je obaveštenje sa strelicom:

PREGLED UŠIJU JE NA 42. SPRATU →

Okrećeš se ženi za šalterom da još jednom pokušaš. – Ovo je greška. Ja ne jedem meso. Pušim svega pet cigareta dnevno. – Ona ti deluje poznato, možda isto koliko njoj tvoje laži. Guranje kao da prestaje na trenutak. Na trenutak se osećaš kao da si jedini tu.

– Nije nego! Već sam čula sve izgovore. Nikome se ne mili da ide, čak ni samoubicama. Misliš da sam ja htela da umrem? Moje ćerke su imale osam i deset godina kad su me ubili. Šta da se radi? Žalbe ne pomažu. Budi strpljiv i čekaj da dođeš na red.

Oprosti ono što možeš. Nemamo dovoljno osoblja i tražimo volontere.

Zatim podiže pogled i povišenim glasom se obraća rulji.

– Svi imate sedam meseca.

– Šta je mesec? – pita devojka slomljenog vrata. Drži za ruku dečaka rascopane lobanje.

– Sedam meseca je sedam noći. Sedam zalazaka sunca. Više nego dovoljno vremena.

– Zar mesec nije trideset dana?

– Mesec je uvek na nebu, čak i kad ga ne vidiš. Zar stvarno misliš da je zastao u kruženju oko zemlje samo zato što je tebi zastao dah?

Ama baš ništa ti nije jasno. Stoga probaš drugačiji pristup.

– Pogledajte kolika je gužva. Sigurno zbog onog pokolja na severu. Tigrovi³ i vojska ubijaju civile. Indijski mirovnjaci započinju ratove.

Osvrćeš se i vidiš da te niko ne sluša. I dalje te ne primećuju, oči im se sjaje u plavozelenim nijansama. Pogledom tražiš onu priliku u crnom, ali nije više tamo. – Nije tako samo na severu. I ovde je isto. Vlada se bori protiv NOF-a⁴ i tela se samo

---

³ Oslobođilački tigrovi Tamijskog Elama – najmasovnija od nekoliko tamijskih vojnih organizacija koje su se borile u građanskom ratu u Šri Lanki (1983–2009), s ciljem da se tamijska nacionalna manjina otcepi i na severoistoku oformi nezavisnu državu, tzv. Tamijski Elam (Elam je drevni tamijski naziv za Šri Lanku). Uzrok građanskog rata bili su teška diskriminacija i pogromi tamijskog stanovništva koje je šrilančanska vlada, pretežno sačinjena od Sinhaleza kao preovlađujuće etničke grupe u zemlji, sprovođila od proglašenja nezavisnosti 1948. (Prim. prev.)

⁴ Narodni oslobođilački front – marksističko-lenjinistička komunistička partija i bivša vojna organizacija odgovorna za dva neuspela ustanka i mnoge štrajkove i terorističke napade s ciljem svrgavanja vlade, ali ne iz etničkih, nego iz političkih razloga. Budući da su njihovi napadi bili usmereni na državne institucije i civilno stanovništvo drugačijih ubeđenja, vlada je i protiv njih i njihovih pristalica sprovođila drastične odmazde u kojima su stradale desetine hiljada ljudi. (Prim. prev.)

gomilaju. Sve mi je jasno. Sigurno ste zatrpani poslom ovih dana. Razumem vas.

– Ovih dana? – Ljutito ponovi žena u belom i odmahne glavom. – Svakog sekunda pojavi se novi leš. Ponekad i dva. Jesi li išao na pregled ušiju?

– Moje uši su u redu. Ja sam fotograf. Svedok sam zločina koje niko drugi ne vidi. Potreban sam.

– Ona žena ima decu koju treba prehraniti. Onaj tamo ima bolnice koje nema ko da vodi. A šta ti radiš? Slikaš. Vrlo važno.

– Nisu to slike s letovanja. Zbog ovih fotografija padaće vlade. One mogu da zaustave ratove.

Ona te podrugljivo gleda. Na lančiću oko vrata ima ank kakav je nekada nosio momak koji te je voleo više nego ti njega. Igra se njim dok gadljivo nabira nos.

Tek tad ti sine odakle je znaš. Njen osmeh kao s reklame za pastu za zube mogao se videti u svim novinama gotovo cele 1989. godine. Univerzitetska profesorka koju su tamilski ekstremisti pogubili zato što je pripadala tamilskoj umerenoj struji.

– Znam vas. Vi ste profesorka Rani Sridaran. Nisam vas prepoznao bez megafona. Vaši članci o tamilskim tigrovima bili su izuzetni. Ali bez pitanja ste koristili moje fotografije.

Ono što te najviše čini Šrilančaninom nije očevo prezime, niti svetilište u kojem klečiš, kao ni osmeh koji nalepiš preko lica da prikriješ svoje strahove. Bitno je koje Šrilančane poznaješ i koliko znaš o njihovim familijama. Ima bakica koje, ako im daš nečije prezime i školu u koju je išao, mogu tačno da ti kažu ko je i čiji je. Kretao si se u raznim krugovima, od kojih su se neki preklapali, a neki ostajali zatvoreni. Bio si uklet darom da nikada ne zaboravljaš ime, lice i redosled karata.

– Bilo mi je krivo kad su vam došli glave. Iskreno. Kad je to bilo? Osamdeset sedme? Znete, poznavao sam jednog tigra iz Mahatajinog krila. Tvrdio je da je organizovao vaše ubistvo.

Doktorica Rani podiže pogled s knjige i umorno ti se osmehne, a zatim slegne ramenima. Oči su joj mutnobele, kao da su ispunjene mlečnom kataraktom.

– Treba da ideš na pregled ušiju. Njihova svojstva su lična kao i otisci prstiju. Pregibi pokazuju prošle traume, ispućenja otkrivaju grehove, hrskavica skriva krivicu. Sve ono što te sprečava da uđeš u Svetlost.

– Šta je Svetlost?

– Kraći odgovor bi glasio: ono što ti je potrebno da bude. A duži: nemam vremena da ti objašnjavam.

Pružta ti olu.⁵ Kažu da su pre tri hiljade godina sedmori-
ca mudraca na takvim listovima ispisali sudbine svih koji će
ikada živeti. Pošto bi uglasti useci iskidali zrnastu teksturu,
južnoazijski pisari su slovima dodali senzualne krivulje kako
bi sprečili cepanje lista.

– Jesi li slikao 1983?

– Nego šta. Šta je ovo?

Na listu su iste reči ispisane na sva tri jezika. Vijugavi sin-
haleški, uglasti tamilski i pisani engleski, i nigde nijednog pro-
cepa na vidiku.

UŠI _____

SMRT _____

GRESI _____

MESECI _____

OVERIO _____

– Idi na četrdeset drugi sprat da ti pregledaju uši, izbroje
smrti, unesu šifre grehova i ubeleže mesece. I neka ti pomagač
to overi. – Zatim zatvara knjigu, čime ti ujedno stavlja do zna-
nja da je razgovor završen. Tvoje mesto na čelu reda zauzima
muškarac u zavojima koji ne prestaje da kašlje.

---

⁵ Ola – osušeni palmov list koji se na jugu Indije i Šri Lanki vekovima koristio umesto papira. (Prim. prev.)

Okrećeš se i posmatraš ljude iza sebe. Podižeš ruke kao da si prorok. Oduvek si voleo da se praviš važan, ne možeš to da porekneš. Većito najglasniji, osim onda kad nisi.

– Avetinja, vi uopšte ne postojite! Vi ste samo prikaze u mom usnulom mozgu. Uzeo sam Džekine vesele bombone. Ovo je halucinacija. Nema života posle smrti. Ako zažmurim, svi ćete iščileti kao prdež!

Obraćaju pažnju na tebe isto koliko i Regan na Maldive.⁶ Ni nastradali u saobraćajnim nesrećama, ni žrtve otmica, ni starci u bolničkim haljecima, ni neprežaljena pokojna profesorka Rani Sridaran ne primećuju tvoj ispad.

Verovatnoća da ćeš pronaći biser u ostrigi iznosi 1:12.000. Verovatnoća da te udari grom iznosi 1:700.000. Verovatnoća da duša preživi smrt tela iznosi jedan prema ništa, jedan prema šipurak, jedan prema cvrc. Sigurno spavaš, bar u to si siguran. Uskoro ćeš se probuditi.

A onda ti na pamet padne nešto strašno. Strašnije od ovog divljeg ostrva, ove bezbožne planete, ovog umirućeg sunca i ove galaksije što uveliko hrče. Šta ako si zapravo sve dosad spavao? I šta ako počev od ovog trenutka ti, Malinda Almeida, fotograf, kockar i drolja, nikada više nećeš moći da sklopiš oči?

Pratiš klecavu povorku niz hodnik. Čovek hoda na slomljenim nogama, žena skriva izubijano lice. Mnogi izgledaju kao da su se uparadili za venčanje, tako pogrebници oblače leševe. Ali ima i dosta onih u ritama i bunilu. Spuštaš pogled i vidiš šake koje nisu tvoje. Želiš da proveriš koje su ti boje oči i lice. Pitaš se ima li ogleдалa u liftovima. Ispostavlja se da jedva ima

---

⁶ Aluzija na neuspeli pokušaj državnog udara na Maldivima 1988, kada su Sjedinjene Američke Države odbile da pruže pomoć tadašnjem predsedniku Mamulu A. Gajumu, pravdajući se time što bi njihovi avioni mogli da dolete tek za dva-tri dana iz baze udaljene svega 1.000 km. Nakon što je puč ugušen zahvaljujući intervenciji indijske vojske, američki predsednik Ronald Regan čestitao je Indiji na „važnom doprinosu stabilnosti regiona“. (Prim. prev.)

i zidova. Jedna za drugom, duše ulaze u prazno okno i poleću uvis kao mehurići u vodi.

Ovo je suludo. Čak ni *Cejlonska banka* nema četrdeset dva sprata.

– Šta je na ostalim spratovima? – pitaš bilo koga ko ima uši, bile pregledane ili ne.

– Sobe, hodnici, prozori, uobičajene stvari – odgovora je dan izrazito predusretljiv pomagač.

– Računovodstvo i finansije – kaže izlomljeni starac koji se oslanja na štap. – Ovakva raskoš sigurno košta.

– Sve je to isto – ječi mrtva žena s mrtvom bebom. – Svaki univerzum. Svaki život. Svuda je isto. Uvek ista priča.

Retko sanjaš bilo šta, a kamoli da imaš košmare. Polako lebdiš duž ivice okna, a onda te nešto gurne. Vrištiš kao lepota u hororu dok te vetar nosi put nebesa. Trzneš se kad ugledaš onu priliku u crnom kako lebdi kraj tebe. Njena odora od crnih kesa za đubre lepeće na jakom vetru. Posmatra te dok se uzdižeš uz okno i klimne ti glavom u znak pozdrava.

Odlučuješ da postaviš još jedno pitanje: Šta je Svetlost? Ali sad dobijaš samo sleganje ramenima i uvrede. Neko prestravljeno dete dovikuje ti da si *ponaja*, što je uvreda koja objedinjuje homoseksualnost i impotenciju, a ti priznaješ krivicu samo za jednu od navedenih optužbi. Kad pitaš osoblje za Svetlost, svaki put dobijaš drugačiji odgovor. Neki kaži da je to raj, neki da je novi život, a neki da je ništavilo. Neki, kao dr Rani, kažu da to može biti bilo šta. Nijedna mogućnost ti ne zvuči privlačno, osim možda ove poslednje.

Na četrdeset drugom spratu nalazi se tabla sa samo jednom rečju.

ZATVORENO

Prilike klize kroz ogroman hodnik, ne primećuju zidove sve dok ne nalete na njih. Vidiš prijemni pult za kojim nema

nikoga. I niz crvenih vrata koja se pokoravaju natpisu tako što su čvrsto zatvorena.

Na sredini foajea stoji ona prilika u crnom, ne primećuje besciljna tumarala što se sudaraju unaokolo. Zuri u tebe i daje ti znak da priđeš. Oči pomno prate tvoje napredovanje; sada svetlucaju žućkasto.

Svemir uveliko zeva dok se vraćaš na šalter dr Rani. Na polju vetrovi i šapati počinju da ispunjavaju noć. Oko tebe su jedino pultovi i zbrka.

Doktorka Rani te primeti i odmahne glavom. – Treba nam više pomagača. I manje žalbi. Svi daju sve od sebe.

Onda te pogleda. – Izuzev nekih.

Čekaš da dovrši misao, ali je po svoj prilici to već učinila. Izvlači megafon ispod stola. Sada je to profesorka Rani koju pamtiš, ona koja više okupljenim studentima na univerzitetu, okružena televizijskim kamerama.

– Molim vas da ne lutate. Nemojte dolaziti ovamo ako niste išli na pregled ušiju. Četrdeset drugi sprat biće otvoren sutra. Onda se vratite. Upamtite da imate sedam meseca. Morate do-seći Svetlost pre nego što poslednji izađe.

Na ivici si da ispustiš bujicu psovki, ali onda ponovo prime-tiš onu priliku obmotanu crnim kesama kako te poziva obema rukama. Oči joj trepere kao sveće, drži nešto što izgleda kao papuča koju si izgubio. Doktorka Rani se osvrne da vidi šta to gledaš, a onda joj se osmeh istopi.

– Izbacite onu spodobu odavde. Male, kud si pošao?

Dvojica u belom skaču preko svojih pultova i zaleću se ka prilici u crnom. Onaj sa afro frizuroum što liči na Mojsija podi-že ruke i počinje da urla na jeziku koji nikad u životu nisi čuo. Do njega je rmpalija u beloj odori, koji se zaleće ka tebi.

Nestaješ u svetini, provlačiš se između polomljenih ljudi s krvlju u dahu i polaziš ka prilici koja drži tvoju papuču.

Hrliš ka tom mrgodnom kosaču u kesi za đubre kao što si hrlio ka mnogim stvarima ka kojima nisi smeo. Ka

kockarnicama, ratištima i lepim muškarcima. Čuješ kako se profesorka Rani dernja ali ne obazireš se na nju isto kao što nisi ni na mamu onda kad je tata otišao.

Prilika ti se smejulji, kezi zube, iste žute boje kao oči.

– Gospodine, hajde da se sklonimo odavde. Ovo je birokratsko ispiranje mozga. Kao i u svakoj zgradi u ovoj ugnjetavačkoj državi.

Zakukuljena prilika staje ispred tebe. Iako joj je lice u senci, vidi se da je posredi momak, mlađi nego što si ti nekad bio. Jedno oko mu je žuto a drugo, reklo bi se, zeleno. Nisi siguran koje vesele bombone mogu da izazovu takvu halucinaciju. Glas mu zvuči muklo kao da ga boli grlo.

– Znam da se zoveš Mali, gospodine. Ne gubi vreme ovde. I molim te da se držiš podalje od Svetlosti.

Polaziš za njim u liftovsko okno, s tim što se ovoga puta spuštaš. Ljutiti falset profesorke Rani i baritonska rika Mojsija i Hi-mena pretvaraju se u daleku jeku.

– Čak i onaj svet smišljen je tako da zaglupljuje mase – kaže ti dečak. – Teraju te da zaboraviš svoj život i guraju te ka nekakvom svetlu. Sva buržoaska sredstva ugnjetavačkog režima. Govore ti da je nepravda deo nekog većeg plana. I tako te sprečavaju da se pobuniš protiv nje.

Kad stignete do prizemlja i izađete iz zgrade, vetar počinje da vas tuče sa svih strana. Napolju drveće stenje, gomile đubreta podriguju, a autobusi luče crni dim. Senke gamižu ulicama dok Kolombo u zoru okreće lice na drugu stranu.

– Gde si pronašao moju papuču?

– Na istom mestu gde sam ugledao tvoje telo. Treba li ti?

– Ne naročito.

– Ne mislim na papuču, nego na tvoj život.

– Znam.

Reči ti lako dolaze, iako nisi imao vremena da razmisliš o njima. Hoćeš li da vidiš svoje telo? Hoćeš li svoj stari život

natrag? Ili je pravo pitanje ono kojim bi stvarno trebalo da se pozabaviš. Kako si, dođavola, dospeo tu?

Ničega se ne sećaš, ni bola, ni iznenađenja, ni poslednjeg daha, ni gde si ga udahnuo. Ali iako nemaš želju da ponovo budeš povređen, ili da bar još jednom udahneš vazduh, odlučuješ da pođeš za prilikom u crnom.

KUTIJA ISPOD KREVETA

Rodio si se pre nego što je Elvis snimio svoj prvi hit. I umro pre nego što je Fredi snimio svoj poslednji. U međuvremenu si napravio hiljade fotografija. Slikao si ministra vlade kako nadgleda dok divljaci '83. pale tamilske domove i kolju svakoga kog zateknu unutra. Imaš portrete nestalih novinara i iščezlih aktivista, zapuštenih usta, vezanih i mrtvih u zarobljeništvu. Imaš mutne ali raspoznatljive snimke majora državne vojske, pukovnika tigrova i britanskog trgovca oružjem kako sede za istim stolom i dele bokal kokosove vode.

Imaš ubice glumca i lepotana Vidžaje i ostatke Upalijevog aviona zabeležene na filmu.⁷ Sve te slike držiš u beloj kutiji za cipele sakrivenoj iza starih ploča Elvise i Fredija, Kralja i Kraljice. Ispod kreveta koji majčina kuvarica deli sa očevim vozačem. Kad bi mogao, svaku bi umnožio u hiljadu primeraka i njima oblepio čitav Kolombo. Možda još možeš.

ČASKANJE S MRTVIM ATEISTOM (1986)

Nagledao si se leševa, čak više no što je red, i oduvek si znao kuda su otišle duše. Na isto mesto gde ode plamen kad ga utrneš, gde reč ode kad je izgovoriš. Majka i ćerka zatrpane

---

⁷ Vidžaja Kumaranatunga (1945–1988) – čuveni šrilančanski glumac i političar, ubijen po nalogu nekoliko visokih državnih funkcionera. Upali Vidževardene (1938–1983) – industrijski magnat, proglašen mrtvim nakon nestanka njegovog privatnog aviona. (Prim. prev.)

ciglama u Kilinočiju, deset studenata spaljenih na lomači od automobilskih guma u Malabeu, plantažer vezan sopstvenim crevima za drvo. Niko od njih nikuda nije otišao. Postojali su, a onda su prestali da postoje. Kao što ćemo svi prestati kad nam sveća dogori.

Vetar te podiže i svet počinje da proleće brzinom rikše, lica i obrisi promiču, neki manje uplašeni od drugih, većina ih ne dodiruje tlo stopalima. Imaš jedan odgovor za sve koji smatraju da je Kolombo prenaseljen: čekajte samo da vidite koliko u njemu ima duhova.

– Pratiš li onog stvora?

To te pita starac s kukom umesto nosa i klikerima umesto očiju, koji, reklo bi se, putuje istim vetrom. Glava mu nije na ramenima, gde se glave najradije nalaze. Drži je obema rukama ispred stomaka, kao loptu za ragbi.

– Ja ne bih, sinko. Osim ako ne želiš da ostaneš zaglavljen ovde.

Dok prolazite kraj glava drveća i obraza zgrada, priča ti da je više od hiljadu meseca proveo u Međuprostoru.

– Šta je Međuprostor? – pitaš ga.

Kaže ti da je bio nastavnik na Koledžu *Keri* i da je svakog dana putovao biciklom od Kotahene do Borele i natrag. Odeća mu je iscepana i isprskana krvlju.

– Jesi li stradao u saobraćajnoj nesreći? – pitaš ga.

– Nema potrebe da budeš neuljudan.

Objašnjava ti da svi duhovi nose odeću iz prethodnih života i da je i to bolje nego da su goli.

– Na prospektima na prijemnom pultu piše da si odeven u svoje grehove, svoje traume ili svoju krivicu. Jedno sam naučio tokom onih hiljadu meseca: ako ti nešto smrdi na laž, nemoj da ga progutaš.

Kaže da te zna s političkih skupova, a ti odgovaraš da nisi išao na političke skupove, na šta te on nazove lažovom. Kaže

da si fotografisao njegov obezglavljeni leš, ali da u nazivu slike nisi naveo njegovo ime. I da su novine to nazvale političkim ubistvom, iako nije bilo. – Većina političkih ubistava nema nikakve veze s politikom – kaže.

Prilika s kapuljačom stoji na krovu i gleda vas kako ćaskate. Ne vidiš je kad skače u vetar, ali stalno imaš utisak da je nekoliko koraka ispred tebe.

– Ako pratiš onog tamo stvora, onda si prokleta budala.

Posmatraš krv na njegovoj košulji i nikako ne možeš da smisliš neku dovitljivu dosetku.

– Svašta će ti obećati, ali neće održati nijedno obećanje.

Zvuči kao svaki momak s kojim sam se ljubio, pomisliš, ali ne izgovoriš naglas.

– Meni je obećao da će uhvatiti mog ubicu. Moj ubica je upravo kupio kuću mojim novcem. To je druga priča.

Kad pogledaš Tamo Dole, vidiš ljude koji izgledaju kao mravi, kad bi mravi bili trapavi i neuljudni. Držiš se za vetar dok ti vazduh mrtvačkog Kolomba duva oko stopala.

Glava ti se smejulji s pregiba lakta.

– Jesi li bio vernik?

– Samo što se tiče gluposti.

– Kao što je raj?

– Ponekad.

– Ne verujem ti.

Sležeš ramenima.

– Kladam se da si mislio da onaj svet izgleda kao reklama za *Er Lanku*. Sa zlatnim plažama, kostimiranim slonovima i beračima čaja koji se cere ka foto-aparatu.

U pravu je što misli da si lažov:

a) nikada nisi bio vernik;

b) sećaš ga se.

Školski nastavnik koji se kandidovao za predsednika opštine, ali ga je njegov brat gangster ubio i umesto njega pobedio

na izborima. Od lica mu nije ostalo bogzna šta u vreme kad si ga fotografisao, ali ipak si ga prepoznao.

– Jesi li verovao da na onom svetu teku med i mleko dok ti device puše? Ili da je sve sazdano od misterija, zagonetki i pitanja koja ne treba da postavljaš?

– Znaš li zašto budale žude za devicama? – Ponavljaš mu jednu od Di-Dijevih glupih teorija i zbrzaš do poente. – Zato što devica ne zna koliko si loš u krevetu.

Vazdušni kovitlaci nose te iznad zidova i autobuskih stanica. Svet ima razmazane ivice i boje na mestima gde uopšte ne bi trebalo da ih bude, a kud god da pogledaš, vidiš duhove. Ispred tebe neznanac u crnom nadleće površinu jezera Beira i sleće kao vrana na nadgrobni spomenik kraj ulaza u hram. Na njemu je prikazan slon koji juri kravu, koja juri pauna preko kruga vremena. Kесе za đubre lepeću kao krila po betonskom reljefu. On stoji prekrštenih ruku i gleda pravo u tebe. Pravi neki pokret koji ne umeš da protumačiš.

Tvoj saputnik gleda kako ga gledaš. Stavlja glavu na ključnu kost. Neznanac s kapuljačom okreće ti leđa i sunovraćuje se ka obali jezera. Jantarne ljuspice izlazećeg sunca pretvaraju površinu u ogledalo. Povijene grane i poslovne zgrade posmatraju svoje odraze u namreškanoj vodi.

Starac uzdiše. – Ili si možda onaj svet zamišljao kao odaju za mučenje? Ili kao nešto tipa „civil uhvaćen između vladinih granata i tigrovskih bombi“? Ili možda kao „uhvaćen i pretučen štapovima samo zbog prezimena“? Pakao je svuda oko nas, i to sve u šesnaest.

Glava mu se okreće na ramenima kao periskop. – Ja sam, naravno, verovao da nema ničega. Da onaj svet uopšte ne postoji, da se zagrobni život ne odvija u sali sa šalterima. Zašto bi ičega moralo da bude? Zašto to ne bi moglo da bude ništa? Ništavilo ima više smisla nego raj, ili ponovno rađanje, ili uzastopno proživljavanje jednog te istog tužnog sranja. – Naginje glavu ka tebi. – Stvarno nisam očekivao ovakav rusvaj.

– Ko je onaj s kapuljačom?
– NOF-ovski komunistički šljam. I mrtav naklapa o revoluciji. Još jedan ubijeni ubica. Ne bi trebalo da razgovaraš s njim. Bolje idi i nađi svoju Svetlost i gubi se odavde dok još možeš. Trebalo je da i ja to uradim.

Mrtvi Ateista zuri u jezero Beira kao da razmišlja o zagrobnom životu i svemu što je pustio da uradi.

– Šta si radio hiljadu meseca?
– Išao sam u svako svetište da gledam ljude kako se mole.
– Zašto?
– Svidalo mi se što tako glupo izgledaju.
– To ne zvuči loše.
– Sedam meseca prođe brže nego što ti se čini – kaže on. – Ako prestaneš da pratiš onog stvora, onda će i on prestati da prati tebe. Budeš li ostao ovde, na kraju nećeš više imati šta da radiš.

Uzimaš foto-aparat i slikaš bezglavog tako da se u pozadini vide jezero i izlazeće sunce. Njegov glas isparava kao dobre namere. Osvrćeš se oko sebe, ali više ne vidiš ni njega ni onog s kapuljačom. Jedino što vidiš su tri tela na obali blatnjavog jezera.

JEZERO BEIRA

U utorak 4. decembra 1989, nekoliko minuta posle četiri izjutra, dva muškarca u saronzima bacaju četiri tela u jezero Beira. Nijednom od njih nije prvi put da to radi, niti da to radi pijan, niti da to radi u to doba.

Jezero tog dana smrdi kao da je neko moćno božanstvo čučnulo nad njega, ispraznilo creva i zaboravilo da pusti vodu. Napili su se ukradenog araka,⁸ ne zato što su im živci popustili

---

⁸ Rakija dobijena fermentacijom kokosovih cvetova ili šećerne trske s pirinčem. (Prim. prev.)

posle višegodišnjeg bacanja leševa, niti zato što ih muči savest, nego zato što bi im treznima udisanje tog smrada bilo kao da se inhaliraju nad pisoarom u javnom klozetu.

Prvo telo je zamotano u kese za đubre. Odeveno je u safari jaknu s pet velikih džepova i po opekom u svakom. Kreaciju ukusno dopunjavaju jedna papuča, tri lančića i foto-aparat oko vrata. Ona dvojica privezuju opeke za izubijan trup. Iako nisu ni mornari ni izviđači, veruju da se razumeju u čvorove.

Bacaju telo elegantno kao bacači kladiva, i ono pada uz pljusak, preletevši rastojanje ne veće od dečjeg skoka. Prva boca araka ubila im je gađenje, a druga motoričke sposobnosti. Čvorovi se razvezuju onog trenutka kad telo dođe u dodir s toplinom Beire i opeke tonu u crne vode jezera.

Isto pokušavaju i s preostalim leševima. Jedan tone, a drugi ostaje na površini. Ogromne kamene Bude iz hrama na vodi posmatraju plutajućeg pokojnika bez imalo zanimanja ili straha. Varani gmižu između leševa dok idu na jutarnje brčkanje. Barske ptice se prepiru oko toga koja će pojesti oči.

Jezero je nekada bilo triput veće i koristilo se za sakrivanje svakojakih grehova. Štošta se tu vekovima nagomilavalo otkako je portugalski trgovac Lopo de Brito skrenuo tok reke Kelani kako bi osujetio pljačkaške napade kralja Vidžajabahua. Ranije se protezalo kroz Panaduru i iza Kolomba i ulivalo se u jezero Bolgoda. Holanđani su ga se dočepali i uterali ga u kanale. Englezi su ga ukrali i pustili ga u promet. Leševi trgovaca, mornara, prostitutki, gangstera i nedužnih žrtava trule u njegovoj utrobi. I svake decenije podrigne i izbaci oblak kužnih isparenja koja prekriju čitavo Ostrvo robova.⁹

– Budalo jedna – podriguje Balal¹⁰ Adžit. – Nisi zalepio izolirkom?

---

⁹ Predgrađe Kolomba, dobilo je naziv u vreme britanske kolonijalne vladavine zato što su tu nekada portugalski osvajači držali roblje iz Afrike. (Prim. prev.)

¹⁰ Nadimak – Mačkar. (Prim. prev.)

– Samo sam vezao. Rekao si da požurim. Kad da lepim izolirkom? – odgovara mu Kotu¹¹ Nihal.

– Kanap je spao lakše nego gaće tvoje mame.

– Šta si rekao?

– To što sam rekao. U onoj gvoždari u Navam Mavati prodaju molersku samolepljivu traku. Donde ti ne treba ni pet minuta.

– Još ne radi.

– Pa idi i otvori je.

– Ne mogu, jebote. Iskušenići se sad bude. Ne mogu sabajle da lemam sveštenike.

Balal Adžit skida majicu i gura je u sarong, sebi između nogu i duž guzne brazde. Ponovo podriguje. Začinjeni goveđi škembići napuštaju njegovu utrobu, a zatim i grlo. U ustima oseća ukus škembića mariniranih u starom araku.

– E pa zato, glupi Kotu, ti i ja sad moramo na plivanje.

I leš je postao goloprs, grudni koš mu se ulegao poput slomljenog kokosa. Trudiš se da ne gledaš izlomljene kosti, komadiće mesa u bradi i nedostajuće delove lica.

Ali ne možeš da se odupreš. Znaš te životinje. Rade u kazuinu, plaćaju ih da pretuku one koji potuku kuću i naplate dugovanja od onih koje je kuća potukla. Nisi znao da rade i kao đubretari. „Kunu karaja“ je eufemizam za one koji se rešavaju tela za koja se ne može dobiti smrtnica. Jeftinije je uzeti đubretara nego potkupljivog sudiju.

Za đubretarima vlada velika potražnja otkako je Šri Lanka 1987. godine potpisala mirovni sporazum sa Indijom. Vladine snage, istočni separatisti, južni anarhisti i severni mirovnjaci – svi su oni proizvođači obilnih količina leševa.

I Kotu Nihal i Balal Adžit dobili su nadimak u zatvoru *Velikada*, obojica zahvaljujući kulinarskoj veštini. Kotu Nihal je radio u kuhinji, gde se specijalizovao za sitno seckanje suvog

---

¹¹ Nadimak – naziv jela od prženog sitno seckanog suvog hleba, povrća i komadića mesa. (Prim. prev.)

hleba za kotu. Zahvaljujući tome što je mogao da nabavi razno-razna kuhinjska pomagala, postao je glavni trgovac oružjem u zatvoru. Stekao je ugled kad je najvećem zatvorskom siledžiji prislonio uz grlo oštrice dva noža za kotu. Balal Adžit je bio poznat po tome što je kuvao mačke (balale) i služio ih kao kari u zamenu za cigarete.

Stojiš na lešu kao da je surferska daska. Jesi li ikada surfovao za života? Reklo bi se da si odgovarajuće građen za to. Kakav si ti bio lepotan. Tuga živa. Počinješ da jecaš kako nisi ni kad je tata ostavio mamu, a onda se obuzdaš.

Možeš da razumeš Bezglavog Ateistu. Trideset četiri godine strastveno nisi verovao ni u šta. To nije najbolje objašnjenje za sveopšte rasulo, nego jedino iole uverljivo. Mislio si da si pametniji od ovaca koje hrle u hramove, džamije i crkve, a sad bi se reklo da su ovce ipak igrale na jaču kartu.

Tokom svog kratkog i beskorisnog postojanja ispitivao si dokaze i izvodio zaključke. Svi smo mi treptaji svetlosti između dva duga sna. Zaboravi bajke o bogovima, paklovima i prethodnim životima. Veruj u verovatnoću, u poštenje, u nameštanje već nameštenih karata, u igranje, dajući sve od sebe najduže što možeš. Naveli su te da poveruješ da je smrt slatki zaborav, a ispostavilo se da nije ni jedno ni drugo.

Jedini bog u kog si ikada verovao bio je trećerazredni jaka¹² po imenu Narada. U opisu njegovog posla bilo je da smišlja probleme za čovečanstvo. Ako omane, raspukne mu se glava. Bio je korisnik standardnog besmrtničkog paketa i neiscrpnih zaliha znanja. Doduše, ti podozrevaš da mu je glavni motiv bio održavanje lobanje u jednom komadu.

Nije zlo ono čega treba da se bojimo. Jeza treba da nas podilazi od moćnih stvorenja koja rade na svoju ruku.

Kako drugačije da se objasni ovo ludilo u svetu? Ako postoji nekakav nebeski otac, onda je sigurno sličan tvom: odsutan,

---

¹² Demonsko biće iz sinhaleškog folkloru. (Prim. prev.)

lenj i verovatno zao. Za ateiste postoje jedino moralni izbori. Pomiri se s tim da smo sami i trudi se da stвориš raj na zemlji. Ili se pomiri s tim da nas niko ne nadgleda i radi šta god ti padne na pamet. Ovo drugo je daleko lakše.

I sad si tu, gledaš dvojicu koji su 1983. palili tamilske domove kako pokušavaju da potope tvoj leš. Toliko o slatkom zaboravu i spavanju bez snova. Osuđen si da dovekа ostaneš budan. Osuđen da gledaš ali nikad ne dodirneš, da svedočiš ali ne zabeležiš. Da budeš impotentni pešovan, *ponaja*, kako te je ono mrtvo dete maločas nazvalo ispred šaltera.

Prilika s kapuljačom izlazi iz senke. Lebdi na vetru i spušta se skrštenih nogu pored kamenih Budâ. Ne pomera usne dok govori, samo sedi u hladovini i usađuje ti reči u glavu. Glas zvuči kao zmija koja pročišćava grlo. – Primi moje saučešće, gospodine Mali. Sigurno je to bio težak udarac. Sad meditiraj nad sopstvenim telom.

– Pomaže li to?

– Ne naročito.

Ko još nije pogledao svoju fotografiju i shvatio koliko je zapravo deblji i ružniji? Oglerala su varljiva kao i sećanja. Da se ne lažemo: bio si božanstven. Uredan, doteran, dobre kose i pristojne kože. A sad si strvina opružena na daskama, bez imalo daha ili boje. Iznad tebe kasapin mačaka podiže svoju sataru.

– Jesi li ti moj pomagač? – pitaš, ali ne dobijaš nikakav odgovor. Prilika u crnom je nestala i sad moraš da čekaš da ti se ponovo prikrade.

– Nisam, gospodine. Batali pomagače. Sve je to proseravanje. Oni moroni u belom nisu ništa drugo do birokrate i zavtorski čuvari. Pretvorili su Međuprostor u ludnicu. Jadno.

Svetska banka i holandska vlada jednom su dale donaciju za obnovu tih kanala. Veći deo novca završio je u dobro zaštićenim džepovima. Odbacili su studiju opravdanosti i izradili

novu, za izgradnju nepostojećih auto-puteva i nebodera. U Šri Lanki se gradnja poverava najjeftinijem ponuđaču ili se, što je najunosnije, od nje odustaje.

Kotu gura tvoje telo naniže, nada se da će tečnost prodrjeti kroz rupe u lobanji. Voda krsti mozak, ali leš i dalje pluta. Kotu psuje i pljuje. Balal pliva ka tvom lešu pažljivo držeći sataru iznad glave, kao žaba koja izigrava konobara. Satara je velika i smeđa, sigurno otupela od krvi hiljada mačaka.

Proučavao si te ljude, klonio si ih se na ulicama i u džunglama, znaš ko su i da se ne mogu prebrojati. I oni misle da ih niko ne vidi, nesvesni su da im pljuješ u kosu. Batinaši rade za šefa batinaša, koga policajci unajmljuju po nalogu specijalnih jedinica, koje finansira ministarstvo, koje odgovara Kabinetu, koji prebiva u kući koju je podigao Džej-Ar.¹³

Marksisti iz NOF-a su cele 1988. godine držali naciju za grlo, dok su narednu godinu obeležile oštre vladine protivmere. Ako si bio politički opredeljen, batinaši bi te pokupili i predali isledniku, a zatim, u zavisnosti od ishoda razgovora s njim, dželat. Tom delatnošću se obično bave sadistički nastrojeni bivši vojnici, većina ih nosi crne kapuljače sa otvorima za oči, slično onima iz Kju-kluks-klana, ako se izuzme boja, naravno.

Ako slediš uzvodno bilo koje govance, ono će te na kraju odvesti do nekog člana vlade. Profesorka Rani Sridaran sa Univerziteta u Džafni dala je čuvene prikaze ekosistema terorističke ćelije tigrova i vladinog odreda smrti. Oni okaljanih ruku ne mogu se povezati sa onima na visokim položajima, pa zato oni na visokim položajima mogu da okrive koga god odaberu. Vrla profesorka je bez dozvole upotrebila tvoje fotografije u svojoj knjizi. Ubili su je dok se biciklom vozila na predavanje.

---

¹³ Nadimak Džunijusa Ričarda Džajevardenea (1906–1996), premijera i predsednika Šri Lanke (1978–1989), čiju su politiku mnogi smatrali jednim od uzroka građanskog rata. (Prim. prev.)

Verovatno više zato što je govorila protiv tigrova, nego zbog krađe tvojih fotografija.

Pored toga, primećuješ i neke druge, ozbiljnije stvari. Vidiš presečenu kičmenu moždinu na svom telu, kao i na susednom lešu, čije lice ne vidiš. Navikao si da vidiš krv, ali ovo je ipak previše za tebe.

Gledaš kako obezglavljuju drugi leš i lišavaju ga ruku i nogu. Balal seče dok Kotu poliva crevom prikačenim za slavinu kod hrama. Krv nestaje u crnilu Beire. Prilika s kapuljačom odvodi te u trenutku kad batinaš polazi ka tvom raspolučenom lešu. Skida kapuljaču i sad jasno vidiš lice. Mlad je i lepuškast uprkos ožiljcima i odranim krastama.

– Jesi li dobro, hamu?¹⁴ – pita te.

– Baš i nisam – odgovaraš.

On smrknuto odmahuje glavom.

– Gospodin me se ne seća.

Gledaš masnice na njegovom vratu i opekotine na ramenima.

– Da li bi prestao da me nazivaš gospodinom?

Podseća te na prugu koja povezuje Dehivelu s Velavatom, podseća te na tuču na komunističkom mitingu u Venapuvi, na mračnu plažu u Negombu. Ne sećaš se njegove čokoladne kože, krhke građe i tankih usana, ne znaš kako se zove.

Ona dva bizgova se za to vreme svađaju zato što sunce već izlazi, što voda ne spira krv i što delovi tela ne tonu. Gledaš kako glavu koja je nekada bila tvoja stavljaju u najlon-kesu i bacaju je u jezero. Gledaš kako udove koji su nekada bili tvoje vlasništvo pakuju u kutije. Pitaš se zašto je, za razliku od Mrtvog Ateiste, tebi glava ostala na ramenima.

– Bio sam Sena Patirana. Bio sam glavni organizator NOF-a za Gampahu. Moje telo su bacili u ovo glibavo jezero pre mnogo meseca. Upoznali smo se.

---

¹⁴ Nezvanični način obraćanja osobi iz višeg staleža; šefe, gazda. (Prim. prev.)

Otklizavaš bliže mestu gde zamotavaju preostale delove tela. Udovi i glave u najlon-kesama, kao da ih spremaju za zamrzivač.

– Ne mogu da se...

– Pokušao si da me poljubiš na mitingu u Venapuvi. Ne očekuj da se gospodin seća gospodina.

Gledaš kako delovi tela plutaju na ivici Beire, čuješ kako đubretari psuju i čekaš, sa sve manje nade, da ti se vrate sećanja.

SKRAĆENICE

Jednom si napravio puškicu za Endrua Makgauana, mladog američkog novinara koga su zbunjivale šrilančanske skraćénice. Iznova si je koristio mnogo puta za mnoge posetioce tokom mnogo godina.

Dragi Endi,

Nekome sa strane šrilančanska tragedija deluje zbunjujuće i nepopravljivo. Ne mora da bude ni jedno ni drugo. Ovo su ti glavni učesnici.

OTTE – Oslobodilački tigrovi Tamijskog Elama

* Hoće zasebnu tamijsku državu.

* Da bi to postigli, spremni su da kolju čak i tamijske civile i umerenjake.

NOF – Narodni oslobodilački front

* Hoće da zbacе kapitalistički režim.

* Spremni su da ubijaju pripadnike radničke klase dok ih oslobađaju.

UNP – Ujedinjena nacionalna partija

* Poznata i kao Ujak-nećak partija.

* Na vlasti od kraja sedamdesetih, zakuvala dva rata.

SJ – Specijalne jedinice

* U službi Vlade, oteće i mučiće svakog za koga se sumnja da je pripadnik ili pomagač OTTE-a ili NOF-a.

Nacija je podeljena na rase, a rase se dele na grupacije koje se međusobno glože. Ko god da je opozicija, prvo će zastupati multikulturalnost, a onda će u zamenu za moć nametnuti dominaciju sinhaleškog budizma.

Ti oude nisi jedini stranac, Endi. Mnogi su zbu-njeni isto koliko i ti.

IMS – Indijske mirovne snage

* Poslali su ih naši susedi da održavaju mir.

* Voljni su da zarad ostvarenja svoje misije spale čitava sela.

UN – Ujedinjene nacije

* Imaju štab u Kolombu.

* Dozlaboga su teški za saradnju.

IAK – Istražno-analitičko krilo

* Indijska tajna služba, oude je zarad pravljenja sumnjivih dogovora.

* Najbolje je izbegavati ih.

CIA – Centralna obaveštajna agencija

* Sede na obalama ostrva Dijego Garsija s veoma jakim dvogledima u rukama.

* Je li to istina, Endi? Čik reci da nije.

Nije to toliko zamršeno, druže moj. Nemoj ni da pokušavaš da nađeš nekog dobrog momka, jer takvih ovde nema. Svi su sujetni i gramzivi i ne umeju ništa da završe bez mita ili tuče.

Situacija se zapetljala do neslućenih razmera i iz dana u dan je sve gore. Čuvaj se, Endi. Ovaj rat nije uredan gubljenja života. Nijedan nije toga uredan.

Malin

ĆASKANJE S MRTVIM REVOLUCIONAROM (1989)

Veoma rano si shvatio da ti se sviđaju drugi dečaci. Kad ti je tata rekao da sve pedere treba vezati i silovati noževima, oborio si pogled na svoje papuče i nikada ga više nisi pogledao u oči.

Možda će doći vreme kada će homoseksualci moći da se ljube na ulici, da zajednički podignu kredit i umru jedan drugom na rukama. Ne za tvog života. Sve dok budeš živ, nalazićeš na mračnim mestima neznance koje nikada više nećeš videti. Ili ćeš se upuštati u tajne veze koje će se okončavati bez dovoljno vremena za patnju. Ili ćeš preduzeti nešto radikalno: naći ćeš devojkicu, živećeš s njom, a spavaćeš u gostinskoj sobi sa stanodavčevim sinom.

– Došao si na miting NOF-a. Pitao si me da ti poziram s transparentom. A onda si pokušao da me poljubiš. Nedelju dana kasnije nestali su prvu grupu mojih drugova. Mesec dana kasnije nestali su i mene.

Pojedinosti ti dolaze u vidu svraba i grčeva. U Šri Lanki je osamdesetih glagol „nestati“ bio prelazan i označavao je nešto što vlada, anarhistički NOF-ovci, separatistički tigrovi ili indijski mirovnjaci mogu da ti urade u zavisnosti od toga iz kog si okruga i na koga im ličiš.

– Hajdemo za ovim pacovima. – Sena te vodi na krov belog kombija. Crne kese za đubre od kojih su mu sačinjeni kapuljača i plašt dobro su zalepljene, za razliku od onih koje mu obavijaju stvarni leš, čiji neki delovi sad plivaju u Beiri, a neki sede u kamionetu. Ne možeš sa sigurnošću da odrediš šta je napravilo one tragove na njegovim doručjima, ali možeš da pretpostaviš. Spuštaš pogled i vidiš da imaš samo jednu papuču, kožnu, uvezenu iz Madrasa i kupljenu u Džafni.

Beli *delika* kombi polazi. Na sedištima su Kotu i Balal, koji su se u međuvremenu oprali crevom i obukli majice bez rukava. U zadnjem delu su kutije mesa koje već počinje da se oseća. Šnicle, kotleti i sitnež koji su nekada bili deo tebe i još dvoje. Neki komadi izgledaju kao da su bili u zamrzivaču.

Vozi mlad vojnik, koji sedi pogrbljen nad volanom i mrljla sebi u bradu.

– Neko mi nešto govori, ali to nisu ova dvojica, a nisam ni ja. Ko je to?

Na sebi ima uniformu redova, ali mu je lice zbunjeno kao u usplahirenog studenta. Ima protetičku nogu, koju drži na suvozačkom sedištu dok rukom grčevito steže ručicu menjača. Sena mu šapuće nešto na uvo, a onda se osvrne i osmehne ti se. – Ako mi pomogneš, mogu da te naučim kako da se šapuće živima – kaže, pa ponovo navlači kapuljaču i zavaljuje se.

– Mislio sam da ćeš mi reći kako sam umro – kažeš mu, iako još nisi siguran želiš li to da znaš. Momčić za volanom nervozno se osvrće oko sebe kao da čuje nešto što ti ne možeš. Cimne menjač, na šta se kombi dvaput trzne.

– Gospodina su pokupili u Klubu Umetničkog centra ili nekog sličnog mesta gde odlaze bogati pešovani. Gospodina su strpali u kombi i izudarali pajserom. Držali su ga okovanog u prostoriji punoj govana mrtvih ljudi.

Podiže šaku da ti pokaže krvave kraste na mestima gde su nekad bili nokti. – Možda si se probudio kad je čovek s maskom

počeo da ti postavlja pitanja. „Jesi li NOF-ovac?“ ili „Jesi li tigar?“ Možda: „Jesi li iz neke strane NVO?“ ili „Jesi li indijski špijun?“ A onda sledi pitanje zašto si slikao i kome si prodao fotografije.

Vozač dovikuje putnicima:

– A ova dodatna tela, odakle su, a?

– Šoferče! Začepi gubicu i vozi. – Balal spušta pogled na mrlje na svojim rukama.

– Gospodine Balale, ne sviđa mi se ovaj odvratni posao.

– Hvala na obaveštenju. Ubaciću to u izveštaj. A sad vozi.

Kotu za to vreme lupka Balala po ramenu i tiho mu se obraća. Prstom češlja guste brčine dok govori. – Balale, druže, žalicu se šefu.

– Kom šefu?

– Velikom šefu.

– *Velikom velikom šefu?*

– I njemu ako treba. Ne plašim se. Stvarno je neprofesionalno što moramo ovako da radimo.

Sena sad lebdi ispred tebe i viče ti u lice. Podižeš polomljeni foto-aparat do oka i poravnavaš njegovo telo s drvećem koje promiče.

– Možda si želeo da im pljuneš u lice i prokuneš im decu. Ali ti si samo plakao, tresao se i preklinjao ih. *Možda* su ti zabilili eksere pod nokte. *Možda* si im rekao ono što su želeli da čuju. *Možda* su te naterali da pušiš pištolj.

Oči su mu pune suza, ali on ih ne otire.

– I tebe su tako pokupili?

– Sve su nas tako pokupili. Dvadeset hiljada prošle godine. Pretežno nedužne budale. Ceo NOF nema toliko članova.

– Nisam bio član NOF-a.

– Ministar Siril Vidžeratne je rekao: „Dvanaest vaših za jednog našeg.“ Nije se šalio. Samo se preračunao, debil.

– Nestalo je dvadeset hiljada ljudi? Ti si se preračunao.

- Video sam tela.
- I ja sam. Pet hiljada uvrh glave.
- NOF je ubio manje od tri stotine ljudi. Da bi nas slomili, vlada je pobila više od dvadeset hiljada ljudi. Možda čak i dva-put više. To su ti činjenice, gospodine.
- Vlada je pobila više od dvadeset hiljada ljudi – kaže Šoferče, koji je načuo razgovor što mu se odvija iznad ušiju. – Zašto i dalje ubijaju? NOF je pukao. OTTE je ućutkan.
- Ćuti i vozi – kaže mu Balal.
- Ako postoji život posle smrti, svima će nam ovo biti plaćeno – kaže Šoferče.
- Budalo. Nema života posle smrti – kaže mu Kotu. – Ovo sranje je sve što imamo.
- Kuda idemo? – pita Šoferče.
- Skreni levo na onoj raskrsnici – kaže mu Balal. – I umukni.
- Nije to loša ideja. Da neko popuši pištolj – kaže Šoferče dok okreće volan.

– Pa, kakva su pravila, družo Patirana? – pitaš Senu s krova belog kombija.

– Nema pravila, gospodine. Isto kao ni Tamo Dole. Sâm ih stvaraš.

– Mislio sam na putovanje. Mogu li da idem svuda gde ima vetra?

– Ne baš, hamu. Možeš da putuješ svuda gde je tvoje telo bilo.

– I to je sve?

– Možeš da ideš i tamo gde se izgovori tvoje ime. Ali ne možeš da odlepršaš do Pariza ili na Maldive. Osim ako neko ne odnese tvoj leš tamo.

– Zašto baš na Maldive?

– Duhovi greškom misle da je tamo raj. U onim plićacima ima više duhova nego raža.

– Ali možeš da se voziš vetrovima?

– To ti je mrtvački javni prevoz, gospodine. Pokazaću ti.

Istog časa nestaje kroz krov kombija. Doziva te i ti se osvrćeš. Svanulo je i autobusi su puni kancelarijskog roblja i školara koji se obučavaju da to postanu. Za svako vozilo se drži poneko stvorenje nalik tebi. Pogledaš dole i vidiš po jednu utvaru na krovu svakog automobila.

– Dođi, gospodine Mali. Uskači.

Uštineš se, ali ne osećaš ništa. To može značiti da sanjaš. Ili pak da više nemaš telo. A možda znači i da komotno možeš da uroniš u metalni krov belog kombija u pokretu. I zato uranjaš. Osećaj je kao da skačeš u bazen, kad bi voda imala ukus rđe i kad ne bi bila mokra.

– Kako možemo da putujemo kombijem a da ne propadnemo kroz pod?

– Gospodin me nije slušao. Vezani smo za svoja tela. Možemo da se vozimo svakim vetrom koji prolazi tamo gde je bio naš leš.

– I to je sve?

– Ako pandrkneš u Kandani, pa te prevezu u Kaduganavu kako bi te sahranili, možeš da siđeš bilo gde duž tog puta.

– Da, ali ako nekoga izbodu u kuhinji u Kurunegali i zakopaju ga iza kuće, njemu su mogućnosti prilično ograničene, zar ne?

On te gura pozadi, tamo gde su meso i smrad. Zatim staje između Balala i Kotua i čeka. Uopšte nije nemoguće da si pokušao nešto s tim suvonjavim momkom. Tokom poslednje decenije muvao si sve što je mrdalo i još štošta što nije. To je jednom izjavio tvoj cimer Di-Di uz martini. Uvreda uvijena u šalu.

Kombi naleće na izbočinu na drumu nadomak Biskupskog koledža. Sena udahne nešto što nije vazduh i istovremeno odalami Balala i Kotua. Glave im od trzaja kombija polete i sudare

se. Sena se nasmeje, a i ti s njim. Čak i mrtvaci uživaju u dobroj neslanoj šali.

– Koj' ti je kurac? – više Kotu držeći se za teme.

– Izvini, šefe – ravnodušno odgovara Šoferče. – Samo kvržica na putu.

– More daću ja tebi kvržicu.

– Putevi su govno. Vreme je da ova vlada kupi prnje.

– Nikoga ne zanima tvoje mišljenje, Šoferče – kaže mu Kotu dok trlja čvorugu.

Pitaš Senu kako je to izveo, a on ti objašnjava da bestelesni duhovi imaju određene moći. Ali tek kad odlučiš.

Kad šta odlučiš, pitaš ga.

– Hoćeš li nam se pridružiti.

– Koji ste to „vi“?

– Ovakvi kao što smo ti i ja.

– Odeveni u kese za đubre?

– Rešeni da obezbede pravdu svima ubijenima. Da omogućće onima bez grobova da se osvete.

– Kako?

– Tako što ćemo uništiti ove mamlaze. I njihove šefove. I šefove njihovih šefova. Ološ koji nas je ubio. Sve ćemo ih dokusuriti, hamu. Gospodin mi ne veruje? To ti je prva greška.

– Eh, moj sinko. Pogrešio sam više puta nego što si se ti jebao.

– Moje telo je bilo u zamrzivaču s još sedamnaest drugih pre nego što su napokon našli vremena da me bace u ono jezero – kaže ti Sena dok se obmotava kesama.

Kombi se naglo zaustavlja i batinaši gundaju. Izgleda da je Šoferče zaspao i nagazio kočnicu. Tek tad primećuješ linije na njegovom licu i senke što mu padaju na uši. Oči su mu pune očaja svojstvenog mnogima koji prevoze ljudsko meso kroz saobraćajnu gužvu Kolomba. Sena mu šapuće nešto na uvo i kombi ponovo kreće.

– Pomoći ću ti da nađeš ono što si izgubio – kaže.

Ako se izuzme trzaj obrva, nema drugih pokazatelja da je Šoferče to čuo.

– Oni koji su zgrešili biće kažnjeni. Oni o koje su se ogrešili biće utešeni.

– Može li on da te čuje?

– O, da.

– Možemo da govorimo živima?

– To se nauči.

Kombi izlazi iz gužve na kružnom toku u Mirihani i produžava ka fabričkim kompleksima u predgrađu.

– Kuda idemo, Seno?

– Zar te ne zanimaju preostala dva tela pozadi?

Gledaš muve koje kruže oko mesa u kesama u zadnjem delu kombija. Pitaš se da li se i one ponovo rađaju kao mi.

– Ko su oni?

– Uskoro ćeš saznati.

– Sad sam znatiželjan. Kuda idemo, družo Seno?

– Ne znam, šefe. Izgleda da bismo mogli da dobijemo grobove.

– Zar je ostalo dovoljno za ukop?

– To je samo meso, hamu. Najlepši deo tebe još je ovde.

Retko ko ti je govorio da si lep, iako si to bio. Razmišljaš o svom raskomadanom božanstvenom telu. Kako smo svi ružni kad se svedemo na meso. Kako je ružna ova divna zemlja, i kako si ti bio ružan svojoj majci, Džeki i Di-Diju.

PATLIDŽANI

Di-Di je tvrdio da je to nešto najružnije u univerzumu, na šta si mu ti odvratio da na svetu ima toliko grozota da ovo ne bi ušlo čak ni u prvih deset. U kutiji ispod kreveta bilo je pet koverata i u svakom se nalazila solidna količina grozota. Svaki je bio pun crno-belih fotografija i u uglu imao flomasterom

naškrabanu oznaku jedne karte. Živeo si u sobi bez nameštaja i bacao sve u svom životu izuzev tih fotografija i kutija.

Di-Di je rekao da je video samo tri patlidžana u životu: tvoj, svoj i očev.

– Kakva čast – rekao si. – Ne izgledaju svi kao patlidžani. Većinom su kao dečji vratovi, neki su pečurkasti, a malobrojni kao bebeće pesnice.

– Ti si ih mnogo video, zar ne? – pitao te je Di-Di, na šta je u sobi postalo napetije nego u bornim kolima koja voze deca, kakvima si se jednom vozio do Kilinočija.

– Nekoliko – odvratio si. – Svi su bili prelepi.

– Kladam se da bi ti bilo šta poljubio – rekao je Di-Di. – Muvaš sve što mrda. I još štošta što ne mrda.

– Kad su patlidžani u pitanju, imaju običaj da se mrdnu kad najmanje to želiš.

Izložio si mu svoju veliku teoriju o penisu. Kako Azijci imaju najviše seksa uprkos tome što su njihovi najmanji. Kako je prosečan ud ujedno mišićav i mesnat, vlažan i suv, tvrd i mek, gladak i naboran. To je jedini deo tvog mesnatog odela koji može da menja oblik. Zamisli da ti nos poraste nekoliko centimetara svaki put kad slažeš. Ili da ti se mali nožni prst pretvori u palac.

– Koliko? – pita Di-Di brade naslonjene na tvoja kolena. Držao ti je noge dok si radio trbušnjake. – Dvadeset? Pedeset?

Jednom si pokušao da ih prebrojiš i odustao kad si zašao u trocifrene brojeve.

– Manje od deset? Nema šanse. Bar dvaput više. Znao sam. Više od toga? Više od dvadeset? To je odvratno.

– U čemu je problem? Pa svi mi volimo patlidžane.

– Ja volim samo tvoj.

Rekao si mu da obrezivanje po rođenju usađuje bes u podsvest i da muškarci zbog toga postaju nasilni.

– To je glupo i zatucano – odvratio je. – Ja sam obrezan, a ti nisi. Koji je od nas dvojice nasilniji?

– Hmm.

– Misliš da sam nasilan?

– Strastven si. – Spustio si teg iznad njegovog lepog vrata i gledao kako ga diže. – Zastrašujuće je kad se uzbudiš. Ne mogu ni da zamislim kakav si kad pobesniš.

On se široko smeši, teg povlađuje gravitaciji a prsa mu se pune krvlju.

– Nikada me nisi video uzbuđenog.

– Nije tačno.

– A tvoje teorije su budalaštine.

– A zašto onda Amerikanci, Jevreji i muslimani neprestano vode ratove? To je podsvesni bes zato što su u detinjstvu ostali bez kože. Beba vrišti kad lupne glavom o nešto. A zamisli tu agoniju...

– To je nešto najgluplje što si ikada rekao. A izgovarao si stvarno teške gluposti.

– Pročitao sam to u izveštaju Svetske zdravstvene organizacije. Sve ratničke nacije su obrezane. Izrael, Liban, Iran, Irak, SAD, Kongo...

– Sovjeti, Nemci, Britanci, Kinezi? Isto obrezani?

– Nijedna teorija nije savršena.

– Aha.

Podrugljivo se osmehnuo i dao ti tegove.

– A Sinhalezi i Tamili? – pitao je. – Ni jedni ni drugi nisu obrezani.

Izvio je obrve i napeo jamice na obrazima. Di-Di je imao neprijatnu naviku da s vremena na vreme navede validan argument.

Posle toga ste se rvali i skotrljali se na pod. Onda te je Di-Di pitao za najmanji i najveći koji si ikada video, a ti si mu rekao da su to bili čestiti zemljoradnik u Vaniju i razbacani roker u Berlinu. Prećutao si da je zemljoradnik, obdaren kao konj, bio leš kad si ga video, i da te je gitarista pretukao u sporednoj

uličici, uprkos tome što je bio obrezan i majušan, ili možda upravo zbog toga.

Objašnjavaš mu da je kita dokaz da muškarci nemaju slobodnu volju. Di-Di malo razmisli, pa prezrivo šmrkne: – To je najbedniji izgovor svih vremena.

– Mi ne kontrolišemo dotok krvi u kurac. To je kao da nam demoni šapuću na uvo i stavljaju nam oglav na oči.

– Možda tebi.

Te noći si uklonio jedan koverat iz kutije. Nisi mu bio dodelio nikakav naziv, ali da jesi, verovatno bi glasio *Patlidžan*. U njemu su se nalazile odabrane muške genitalije, slikane uz saglasnost njihovih vlasnika ili bez nje. Sačuvao si one najbolje i spakovao ih u koverat sa oznakom *Žandar*, a ostale si uništio. Di-Di je počeo da ti prekopava kutije s fotografijama, a taj prizor bi stvarno bio previše za njegove lepe okice.

U kutiji se nalazilo pet koverata, svaki nazvan po jednoj karti iz špila. *Kec* je označavao slike koje si prodao britanskoj ambasadi. U *Kralju* su bile slike koje je naručila sinhaleška vojska. *Dama* su bile fotografije koje je otkupila jedna tamilska NVO. Ali *Žandar* je bio samo za tebe.

Peti koverat se zvao *Čista desetka* i u njemu su bile Di-Dijeve fotografije, kao i najlepši prizori iz Šri Lanke.

– Ti si čista desetka – rekao si mu jednom. – Na skali od jedan do trinaest.

OBUČENI KASAPI

Ponovo kreću. Kotu pali još jedan *gold lif* i češe se po stomaku. U kombiju je sparno i smrdi na rđu, pepeljare i trulo meso.

– Znaš šta me opasno ljuti? – kaže mu Balal.

– Veliki šef? – nagada Kotu.

– Tolika neprofesionalnost.

– Velikog šefa?

– Šta si se uhvatio za velikog šefa? Jel' ti šašolji muda?

– Ja sam mali čovek koji obavlja prljav posao – odgovara mu Kotu. – Kad bih mogao da nađem pravi posao, časa ne bih časio. Ali ko bi zaposlio lopova?

Kotu tužno gladi brkove dok Balal krcka prste. Balalove ruke su mišićave od višegodišnjeg seckanja. Kotuovi obrazi su otromboljeni od višedecenijskog žvakanja betela.

– I ja to sebi govorim – kaže Balal. – Nađi pravi posao. Ne može doveka ovako da se jurca. Odseci prste, polomi zube, razbucaj lice. Da ne mogu da ih identifikuju. Posle ih baci gde hoćeš.

– Ovo nije pravi posao – mrmrlja Šoferče za sebe na prednjem sedištu.

– Rekao si da imaš plan – kaže Kotu lupkajući se po trbušini. – Zamrzivač na četvrtom spratu je pun-puncat. Ne možemo ovo tamo da odnesemo.

– A da ih rasparčamo i zakopamo negde?

– Koliko bi rupa ti da kopaš? Ne možeš sve da rešiš satarom.

– Ja sam obučeni kasapin. Ali ovo se plaća bolje nego rad na živinarskoj farmi.

Šoferče im dovikuje: – Gospodine Balale, gospodine Kotu. Mnogo sam umoran. Kad ćemo kući?

Đubretari se ne obaziru na njega.

– Jebiga, mi sve radimo kako treba – nastavlja Balal. – Zakoljemo, ocedimo, istranžiramo, zakopamo. Svaki put na drugom mestu.

– A zašto ne istovarimo đubre u džungli i bacimo šibicu?

– A u kojoj džungli, mame ti? Onoj u zabavnom parku *Satutu Ujana*?

– Pa gde onda? U Beiri neće da potonu. U Dijavani ih voda izbaci na obalu. Plaža je pod stalnim nadzorom. Za paljenje vatre treba ti dozvola.

– Na Ostrvu vrana ima deponija.

- Tamo ima previše vrana.
- Jednom sam jeo vranu. – Šoferče se smeši usnama, ali ne i očima. – Ima ukus kao kozje meso.
- Tu je i šumski rezervat *Labugama*. Priča se da SJ i IMS tamo bacaju tela gde stignu – kaže Kotu.
- Ne možemo tek tako da zabasamo tamo. Sigurno nam treba nekakva dozvola – kaže Balal.
- Razgovaraću s velikim šefom – kaže Kotu. – Moramo poštovati zakon čak i kad je reč o ubistvima, zar ne?
- U redu, imam plan – kaže Balal dok kombi stoji zaglavljen u saobraćaju.
- Bolje bi ti bilo da je dobar – kaže Kotu.
- Nahranićemo njima moje mačke.
- A?

Balal se smeje, kreštavo i bez imalo radosti. Šoferče mrmlja sebi u bradu dok mu Sena sa suvozačkog sedišta šapuće na uvo. Drhturiš među kesama punim mesa i prinosiš foto-aparat očima.

– Šalim se, šalim se. Ali kod kuće imam čitav čopor mačaka. Jedna je ribarica¹⁵ koju sam pronašao na ulici. Večito je gladna.

– Mačka ribarica? Stvarno? – kaže Kotu. – A ne močvarni krokodil? Ili panter iz zoološkog vrta?

Kotu se uopšte ne uzdržava, i Balal to primećuje.

– Zašto držiš mačke? – pita ga Šoferče, koji je u međuvremenu prestao da plače i nalegao na sirenu.

– To je dobar poslić sa strane. Prodajem ih Kinezima.

– Kineskoj ambasadi? Lažeš.

– Ne, pobogu. Kineskim restoranima u Grandpasu. Kinezi nikad ništa ne pitaju.

Smeju se kao veštice dok dodaju jedan drugom poslednju cigaretu.

---

¹⁵ Vrsta južnoazijske divlje mačke, u proseku dvaput veća od domaće. (Prim. prev.)

– Balale, ti si pogana životinja. Šoferče, vozi nas natrag u hotel. Moraćemo nekako da nađemo mesta u onim zamrzivačima.

– Imamo li još nekoga da pokupimo danas? – Šoferče se ne smeška i ne mršti, kao da bi mu bilo koji odgovor bio potaman.

– Nemamo, mali. Hajde da malo odspavamo.

– Ja nikad ne spavam – kaže vozač i ugasi motor.

OSVETLI ZAPEĆKE UMA

Ne sećaš se kako si učio da hodaš i govoriš, niti kako su te učili da sereš u nošu. Ko to pamti? Ne sećaš se kako ti je bilo u materici, ni dok si izlazio iz nje, ni kasnije u inkubatoru. Ni gde si bio pre toga.

Pamćenje ti se vraća kroz sitne telesne neprijatnosti. Kroz kijanje, grčeve, žiganje i svrab. Što je čudno kad se ima u vidu da više nemaš telo, mada su možda hipnotizeri u pravu: možda bol i zadovoljstvo obitavaju jedino u našem umu. Sećanja ti se vraćaju u naglim udasima, grcajima i nekontrolisanim pokretima.

To se dešava kad god prineseš foto-aparat očima. Kroz zastakljenu špijunku na trenutak vidiš lica obasjana svetlošću, senke koje se protežu preko brdâ, prizore koje si slikao i objektivne koje si slomio. Prisećaš se pojedinosti i prikupljaš deliće.

Preseče te oštar bol u trbuhu kad ugledaš Alberta Kabalanu i Lakšmi Almeidu kako se drže za ruke na plaži Pasikuda one večeri kad su slavili deseti rođendan svog sina. U vreme kad su još igrali badminton u mešovitim parovima. Nekoliko godina pre Bertijevog odlaska, nekoliko godina pre nego što će Laki početi da pije danju. On nesvestan bolesti koja je već u njemu, ona nesvesna postojanja tete Dalrin.

Škljocaš nemim *nikonom* i vidiš golog pretučenog muškarca i rulju koja mu se smeje dok prikuplja granje za lomaču. Ta slika je navela crnu gospođu debelih usana da te pozove.

Pikova dama čijeg imena ne možeš da se setiš ma koliko stejniao i mrštio se.

Pritiskaš polomljeno dugme i vidiš neeksplodiranu jaknu bombaša-samoubice, čiji je vlasnik ubijen u „pokušaju da pobege“, slikanu uz svetlost sveće. Nije ti trebalo nikakvo svetlo da slikaš masovnu grobnicu u Surijakandi dok je izlazeće sunce zlatom kupalo pirinčana polja. Mrštiš se i zuriš u kosture koji se pružaju ka horizontu, mrtvu decu dokle ti pogled seže. Pre nego što su ih pogubili, učenike su naterali da napišu oproštajne samoubilačke poruke svojim porodicama. I to zato što su zadirkiivali sina direktora škole, koji je poznao nekog pukovnika SJ.

Ne sećaš se koliko si puta prevario Di-Dija, jedino da si samo jednom osetio krivicu. Ne sećaš se kako si glasao za Džej-Ara, kako si izgubio trinaest laka za tri minuta, niti kako si saopštio ocu ono što ga je slomilo. Ali znaš da si sve troje uradio.

Ne sećaš se Sene. Ni da si ga upoznao, ni odlaska na miting, ni pokušaja da ga poljubiš. Ne sećaš se svoje smrti. Ni kako si umro, ni ko je bio prisutan. A radije ne bi da saznaš zašto.

Možda su te pokupili zato što si previše dobro obavljao svoj posao, kao sve one novinare i aktiviste tokom poslednje decenije. Možda su te koknuli jer si uvredio nekoga čiji otac poznaje nekoga. Možda si sâm to uradio, nije da nisi i ranije pokušavao. Svaki scenario zvuči uverljivo.

Doduše, svaki kockar zna da je najveći ubica u ovom bezbožnom univerzumu nasumični ishod bacanja kocke. Najobičnija smrdljiva loša sreća. Ono što nam svima dođe glave.

Foto-aparat se puni blatom. Otresaš ga onako kako ne bi smeo i hvataš se za đinduve koje ti vise oko vrata. Prinosiš *nikon* licu i vidiš da više nije smeđ. Vide se razbijeno staklo i razmazane boje. Vidiš mrtve posle granatiranja Kilinočija. Vidiš iskidanog psa, krvavog čoveka, majku s detetom. Slikaš sve to s vrha oronule zgrade, i dok posmatraš, u stomaku ti raste sve

veća rupa, sve dok ne osetiš kako ti pritiska grlo. To ni u kom slučaju nije najpotresnija fotografija u tvojoj kutiji, ali je tebi iz nekog razloga najtužnija.

Prebacuješ se na zadnje što pamtiš. Kad si u kockarnici uložio sve što imaš na nešto crno.

NE POSEĆUJTE GROBLJA

– Ej! Kuda ćeš?

Kombi mili kroz gužvu duž groblja Borela. Batinaši-sile-džije dremaju, a Šoferče pevuši za sebe. Tačnije, falšira noseću temu iz *Lambade*. Što znači da zvuči potpuno isto kao original.

– Imam posla – odgovara Sena – a i sve više imam utisak da gubim vreme s gospodinom.

– A šta je trebalo da radim?

Ne mili ti se da provedeš svojih sedam meseca u kombiju punom ljudskog mesa. Kесе za đubre u zadnjem delu šuščaju na vetru.

– Niko ne može nikoga ni na šta da primora. U tome je muka.

Sena skače s krova rikše na bok autobusa, a odatle na ogradu groblja. Pitaš se da li bi mogao da skočiš s vozila koje se takoreći ne pomera. On ti dovikuje s pločnika: – Ako tebe nije briga zašto si umro, zašto bi mene bilo?

Čuješ nekakvo brundanje iza Balala i Kotua, koji hrču i bavlave, respektivno. Dve utvare se uzdižu iz vreća mesa. Odeća im je iscepana, oči su im prazne, obojica su ošišani na repove i poznati su ti, a znaš i odakle. Video si njihova tela na obali Beire, rasparčana na osmine, smeštena pored tvog i Seninog. Deluju kao mladići koje je neko prebio namrtvo. Oči im kolutaju u dupljama dok nezgrapno polaze ka tebi.

Đipaš kao balerina u troskoku i spuštaš se ispred kapije groblja, pored Sene koji se previja od smeha. Osvrćeš se i vidiš da te ona dva duha prate. Drekneš, na šta se Sena još više zaceni.

Oni lebde za tobom, izgledaju mrtvije od većine i ne progovaraju ni reč. Nemaju nokte, što je jasan pokazatelj. Isto kao i masnice na tabanima i pogled u stilu „upravo sam progutao sopstveni mozak“. Svojevremeno si imao prilike da vidiš nekolicinu sličnih kako vise naglavce s telefonskih stubova, peku se na suncu pored druma ili stoje zakucani za drveće. I svi su imali isti izraz kao ova dvojica. S tim što se ti leševi nisu mrdali.

– Ubogi nevoljnici. Grešnici – kaže Sena. – Obojica su bili studenti tehnike. Debeli je iz Moratuva, a onaj drugi iz Džafne. Pokupili su ih, mučili i ubili.

– Zbog čega?

– Većito pitanje. Zato što su bili Sinhalezi ili Tamili? Ili pak zato što su bili siromašni?

– Meci umeju da pronađu i one iz srednje klase – kažeš. – Novinar Ričard de Sojsa, aktivistkinja Rani Sridaran. Ja, kao što si već istakao. S tim što se ja ne sećam da su pucali u mene.

Ne sećaš se da su te izvukli iz kreveta kao Ričarda dok je njegova majka preklinjala da ga poštede. Ne sećaš se da si dobijao pretnje smrću od mladića koje si podučavao kao profesorka Rani.

– Ovi momci su nedužni. U tome je caka. Ako ništa drugo, ti i ja smo bar bili umešani.

– Ja ni u šta nisam bio umešan.

– Samo nastavi to da ponavljaš.

– Nisam bio NOF-ovac. Kako sam bio umešan? Nisam bio pripadnik OTTE-a.

Podižeš glas, ali zombi-inženjeri to kao da ne primećuju.

– Rekao si da si radio s Britancima?

– Jesam li?

Greškom pogubljenim inženjerima otima se preplašen uzdah i vidiš tamnu senku pre nego što shvatiš šta je pravi. Stvor je veliki i baulja na sve četiri, kao pas. Skače po krovovima automobila, ali uspevaš da razaznaš jedino masu sačinjenu od kose, zuba i očiju.

Međutim, plaši te ono što čuješ. Glasovi otvrdli od straha, zarobljeni u mesu, poput duša kojima više nema pomoći. Kafonija kmečanja, poput obračuna u lošem sviranju sintisajzera. Kao da sintisajzeri mogu drugačije da se sviraju.

Stvor ima glavu bika na telu medveda i sve brže ti se približava. Ima ogrlicu od lobanja i brojna lica zatočena ispod kože. Ne možeš da odlepiš pogled od tih lica.

– Kreći se polako – kaže ti Sena. – Sad.

– Šta je to?

– Naraka. Biće iz pakla. Nešto gore od demona.

Sena te povlači na vetar. Čuješ režanje iza leđa. Širi se kroz prostor između tvojih ušiju. Zvuči kao kreštanje hiljadu falširajućih glasova. Stvor stoji na krovu kamiona u pokretu i posmatra te. Više je senka nego telo, i ispušta statički šum kao da se na starom televizoru puste svi kanali istovremeno, mrtve duše u njegovoj utrobi vrište u nesaglasnim frekvencijama. Pratiš Senin vetar što zviždi kroz groblje.

Groblje Borela je slikovita zbirka drveća, zmija i nadgrob-
nih spomenika. Mnogo puta si dolazio tu da se prošetaš u
miru. Danas je tamo sve samo ne mirno. Groblje vrvi od bo-
galja, duhova i rogatih stvorenja, teško je znati koga smeš da
gledaš a koga ne. Stoje na grobovima, lebde iznad ožalošćenih,
tiskaju se na drveću i ogradi. Klate se kao aveti, oči su im svih
mogućih nijansi, a ispucala koža ima primesu talka. Greškom
ubijeni studenti tehnike oklevaju na kapiji. Sena se osvrne i
prezrivo ih pogleda.

– Čega se plašite? Već ste mrtvi! Najgore je prošlo.

To je sinhaleški izraz koji često imaš priliku da čuješ, naroči-
to u blizini ratnih područja. Čuo si ga od sanitetlija, vojnika, te-
rorista i seljaka. Sve loše već se desilo. Ne može biti gore od ovog.

– Zar ne bi trebalo da izbegavamo groblja? – pitaš Senu dok
polako lebdi niz stazu.

– Mahakali ne može da uđe ovamo – odgovara ti on.

– Ko?

– Ima mnogo imena – šapuće Sena. – Maruva, Maha Sona, Kalu Bala, Kuveni. Ja je znam kao Mahakali, dušožderku. To je najmoćniji stvor koji tumara ovim vetrovima. Božanstvo pred kojim demoni padaju na kolena. Nije skromni duh kao što smo ti i ja. Ali upamti jedno: ni viši ni niži demoni, ni oni koji njima upravljaju ne mogu da idu tamo gde nisu pozvani.

– Kako da saznam?

– Ko je koji demon?

– Kako sam umro.

– Mislio sam da te to ne zanima.

– Mislio sam da ti to znaš.

Sena čeprka svoj plašt od kese za đubre.

– Ja nisam tvoj pomagač, gospodine. Pomažem samo oni-ma koji pomažu meni. Ako nećeš moju pomoć, mogu da odem.

– Zvučiš kao UN.

Jutarnje sunce dovršava svoj uspon. Ulica se puni automobila i ljudima koji su pošli na ručak. Spuštaš pogled na svoju krvavu odeću. Ne bi se reklo da si umro u snu. OTTE je smaknuo profesorku Rani Sridaran, vlada je smaknula Ričarda de Sojsu, NOF je smaknuo filmskog zavodnika Vidžaju Kumartungu. A ko je smaknuo tebe?

Drveće je istačkano očima a staza neprohodna od aveti. Trenutno su u toku tri sahrane, i svakoj prisustvuje i povorka duhova. Sena ti objašnjava da duhovi vole sahrane više nego što živi vole svadbe.

Moraš da se probijaš kroz vetar dok nadlećeš grobove pokojnih žitelja Kolomba. Ovde leže hrabri vojnici, pokošeni političari, novinari dugačkog jezika. Tražiš poznata lica, javne ličnosti kao što su profesorka Rani ili možda princ Vidžaja,¹⁶

---

¹⁶ Princ Vidžaja (543–505. p. n. e.) – prvi zabeleženi kralj Šri Lanke, iako nema arheoloških nalaza koji potvrđuju njegovo postojanje. (Prim. prev.)

ali vidiš samo duhove koji su anonimni i zaboravljeni kao što su bili i za života. A negde među raznesenima, izgorelima i nestalima nalaziš se i ti, čiji uzrok smrti još nije utvrđen.

– Zašto duhovi mogu da budu ovde? – pitaš.

– Zato što su im tu tela.

– A šta je sa onima koji nemaju grob?

– Spusti pogled. Ne razgovaraj ni sa čim.

Žega nimalo ne smeta duhovima koji razuzdano igraju duž staze. Prolaze dve pogrebne povorke u kojima ima mnogo utvara i gladnih duhova, najalavijih od svih duhova, koje samo merkaju koga će da obrlate i pokradu.

Sena te odvodi u krematorijum, gde je manja gužva nego na stazama između grobova. Dvojica studenata tehnike stoje uza zid, pored bureta punog uglja. Sena gura ruke u bure, a zatim ih trlja jednu o drugu. Potom odlebdži do zida i počinje da ispisuje slova. Na kraju se ukaže šest imena ispisanih ugljenom. Studenti tehnike ga zadržljivo posmatraju.

**ŠOFERČE
BALAL
KOTU
MASKA
MAJOR RADŽA
MINISTAR SIRIL**

Pušta da mu kapuljača spadne s lica. Pogleda studente, pa tebe.

Ovo je odred smrti koji me je ubio pre nekoliko meseci. I vas dvojicu prošle nedelje. I gospodina Malija sinoć.

– Da li je to potvrdio neki pouzdan izvor?

– Nateraću ih da pate. Sve do poslednjeg. Hoćete li mi pomoći?

Studenti tehnike povijaju glavu, a Sena se smejulji.

– Kako ćeš ih naterati da pate?

– Imam plan.

Beleška o autoru

Šehan Karunatilaka rođen je 1975. u Golu, u Šri Lanki. Uprkos želji roditelja da studira poslovnu administraciju, završio je studije engleske književnosti na Novom Zelandu. Živeo je i radio u Londonu, Amsterdamu i Singapuru, a pre nego što je počeo da piše bavio se marketingom, novinarstvom i svirao je bas-gitaru. Za svoj prvi roman – *Kinez: legenda o Pradipu Metjuu* – dobio je izuzetne kritike i brojne književne nagrade. Roman *Sedam meseca Malija Almeide* isprva je trebalo da se zove *Đavolji ples*, i rukopis je pod tim nazivom 2015. godine ušao u najuži izbor za prestižnu književnu nagradu *Grejšan*, ali je objavljen tek 2020, kao *Razgovori s mrtvima*. Pošto se pokazalo da šrilančanska mitologija i političke prilike predstavljaju preveliku nepoznanicu za zapadno tržište, knjiga je zatim u izvesnoj meri prerađena i objavljena 2022. pod sadašnjim naslovom. Za tu, treću verziju romana Karunatilaka je dobio nagradu *Buker* 2022. godine.